

Havs
och Vatten
myndigheten

Vill du trängas med
smal vattenpest när
du ska bada?

Om invasiva främmande arter

– ETT VÄXANDE PROBLEM DÄR DIN HJÄLP BEHÖVS

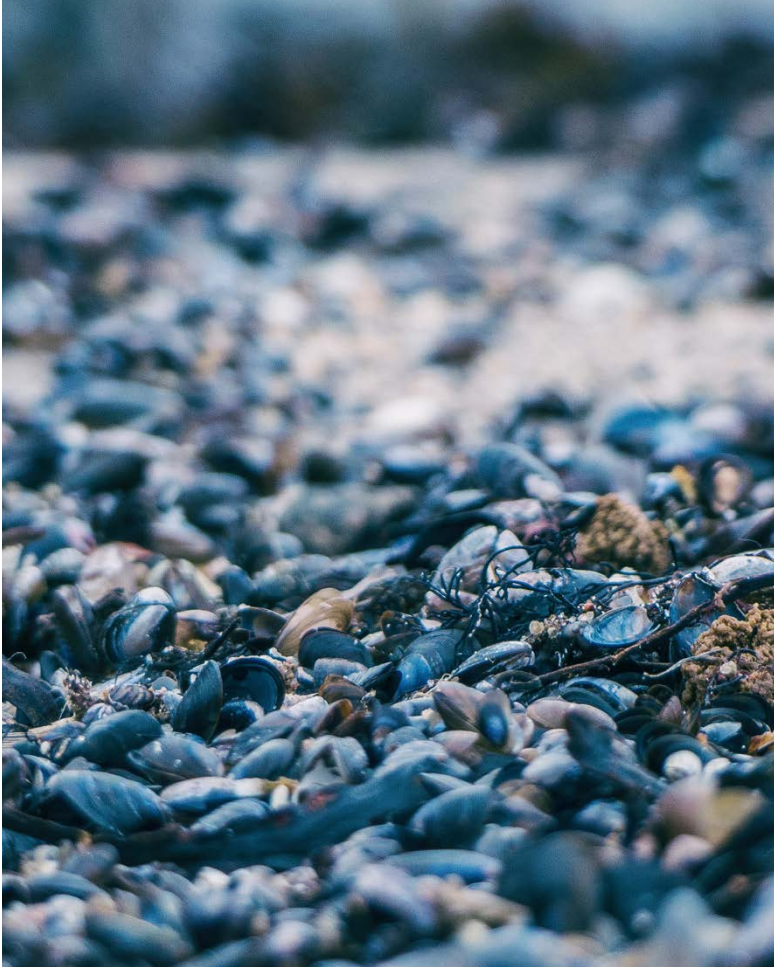
Har du anledning att bry dig om invasiva främmande arter?

Stämmer något av följande in på dig så vore det bra om du tog lite extra god tid på dig att läsa den här broschyren.

- Jag vistas mycket i naturen
- Jag fiskar och/eller har en båt
- Jag köper växter
- Jag har trädgård/äger mark
- Jag har akvarium
- Jag reser utomlands
- Jag tycker det är viktigt att bevara vår natur

Vad menas med invasiva främmande arter?

Vi människor har alltid flyttat växter och djur mellan kontinenter och länder. Ibland sker det avsiktligt och ibland är det av misstag.

De arter som flyttats från sina naturliga miljöer till ett annat område kallas främmande arter. Det kan röra sig om växter, alger, djur, svampar eller mikroorganismer. I de allra flesta fall gör det här inget, men det finns främmande arter vars egenskaper kan orsaka mycket stora skador på naturen och för viktiga verksamheter i samhället. Det är dessa som kallas invasiva främmande arter.

Invasiva främmande arter för med sig problem

Hot mot biologisk mångfald

Invasiva främmande arter bidrar inte till större mångfald, utan det största problemet är tvärtom att de utgör ett stort hot mot biologisk mångfald. Ofta både förökar de sig effektivt och växer snabbt. Det kan orsaka att inhemska arter dör ut och att ekosystem rubbas. I förlängningen kan det hota funktioner hos ekosystemen som vi och vårt samhälle är beroende av.

Kostnader för samhälle och privatpersoner

Om vi inte lyckas stoppa de invasiva främmande arterna, kommer detta även innebära stora ekonomiska konsekvenser. Förutom rena bekämpningskostnader, kan arterna allvarligt skada förutsättningar för fiske, jordbruk, vattenbruk och skogsindustri, med ekonomiska förluster som följd. Dessutom kan privatpersoner drabbas då möjligheten att vistas i naturen, bada, fiska och åka båt begränsas. Privatpersoner kan också få kostnader för att ta bort invasiva främmande arter från sin mark.

Man beräknar att kostnaden för invasiva främmande arter inom EU uppgår till cirka 134 miljarder kronor per år. Storbritannien har mycket stora problem med växten parkslide, men det skulle kosta dem minst 15 miljarder kronor att utrota den.

Hälsorisker

Invasiva främmande arter kan också medföra hälsoproblem genom att till exempel orsaka allergier och hudskador. De kan dessutom vara bärare av parasiter och sjukdomar som kan smitta människor.

En allt hetare fråga

Ett ökat resande, växande världshandel och klimatförändringar är faktorer som skyndar på den negativa utvecklingen. Hittills har vi i Sverige varit relativt förskonade, men i takt med att klimatzonerna förskjuts får växter och djur från varmare länder lättare att etablera sig här. En del av dem kommer att bli invasiva.

Hur kan jag hindra spridningen av invasiva främmande arter?

Alla har en uppgift i arbetet med att stoppa invasiva främmande arter. Du som enskild person kan göra stor nytta. På nästa uppslag lär du dig hur.

Släpp aldrig ut invasiva främmande arter i naturen

I trädgården

Om du ska köpa, ge bort eller plantera växter, välj växter som inte tar över. Fråga din växthandlare vilka växter som du kan köpa utan risk. Var försiktig när du hanterar växter eller jord, så att du inte råkar sprida frön och växtdelar som kan föröka sig och om du upptäcker en invasiv främmande växt i trädgården – ta bort den innan den tar över. Töm inte vatten från din trädgårdsdamm i eller nära naturliga vattendrag. Växter, fisk eller djur från dammen kan sprida sig. Vattna gräsmattan eller odlingarna med dammvattnet istället.

Sällskapsdjur och akvarier

Det händer att personer som tröttnar på sina sällskapsdjur släpper ut dem i naturen i tron att det är bättre än att avliva dem. Det är en dålig idé. En del djur kan bli invasiva när de hamnar i naturen och andra är inte alls rustade för ett liv ute – det är dessutom förbjudet. Töm aldrig heller ett akvarium i naturen. Fiskar, snäckor och växter riskerar att sprida sig, eller föra över sjukdomar till våra inhemska arter.

När du reser

Vårt allt varmare klimat gör att fler och fler arter klarar av att överleva i det vilda. Därför måste vi vara försiktigare än någonsin så att vi inte av misstag råkar få med främmande arter hem när vi reser hem från andra länder. Och självklart ska du avstå från att avsiktligt ta hem främmande arter.

Rapportera

Det är viktigt att du rapporterar fynd av en växt eller ett djur som är en invasiv främmande art. Det kan bidra till att stoppa spridningen innan arten har hunnit orsaka någon skada. Du anmäler fynd på av landlevande arter på www.invasivaarter.nu och vattenlevande arter på www.rappen.nu.

Vid båtliv och fiske

Växter och mindre djur fastnar på fiskeredskap, båtar och på båtutrustning. Rengör därför båt och redskap innan du använder dem i ett nytt vatten.

Ta även bort sådant som växer på båten innan du flyttar den. Tänk också på att det inte är tillåtet att utan tillstånd från länsstyrelsen sätta ut fisk eller andra arter i nya vatten, hav eller att flytta djur mellan vattendrag.

! ■ All utsättning och flyttning av fisk, kräftdjur, musslor och snäckor till naturliga vatten kräver tillstånd från länsstyrelsen.

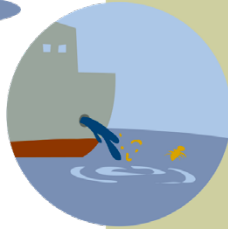
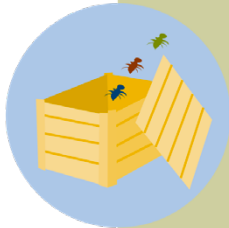
Hur kommer invasiva främmande arter in i landet och hur sprids de vidare?

Främmande arter kan hamna i den svenska naturen på flera olika sätt; genom att de avsiktligt sätts ut i naturen, genom spridning från hem och trädgårdar eller som fripassagerare via transporter.

Fler arter kommer hit pga. ökad handel och ökat resande.

Med gods och transporter följer fripassagerare.

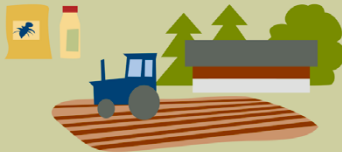
Inom landet sprids arter vidare via...

Konsumenter – handlar på internet, i butik, byter och säljer

Samhällsplanering – anläggning av vägar och utemiljöer, avfallsanläggningar

Näringar – jordbruk och trädgårdsodling, skogsbruk, vattenbruk och fiske, jakt och viltvård

Vilka arter räknas som invasiva?

I Sverige finns mer än 2 000 främmande arter. Vi räknar omkring 15 procent av dem som invasiva. Det rör sig både om arter som finns i vatten och på land.

En del av våra välkända växter räknas som invasiva, till exempel *kanadensiskt gullris*, *lupin* och *jätdebalsamin*. En av de mest besvärliga växterna är *parkslide* som har en sådan växtkraft att rötterna kan bryta sönder husgrunder, underjordiska rör och vägbanor.

Det flesta känner till *mördarsnigel*, en invasiv främmande art som vi tyvärr inte lyckades få bukt med i tid.

Den EU-listade *gulbukiga vattensköldpaddan*, som är ett vanligt sällskapsdjur, kan sprida allvarliga djursjukdomar och äta upp skyddsvärda växter och djur om den kommer ut i naturen.

Invasiva vattenväxter är problematiska just för att de transporteras lätt och snabbt med vattnet. I Sverige bekämpar vi *sjögull* som på sina håll täcker stora delar av sjöar och vattendrag. *Gulskunkkalla* är en växt med ursprung i Nordamerika som breder ut sig längs vattendrag, främst i södra Sverige.

Ett antal damm- och akvarieväxter är mycket invasiva, till exempel *smal vattenpest* och sydfyrling (även kallad *vattenkrassula*).

Signalkräftan förde med sig kräftpest vilket är orsaken till att 97 procent av flodkräftsbestånden har slagits ut.

På västkusten har det tåliga och snabbväxande *stillahavsostronet* (även kallat japanskt jätteostron) snabbt ökat i antal och hotar *blåmusslor* och *inhemska ostron*. Utbredningen av *svartmunnad smörbult* ökar och tar över allt större områden, främst i sydöstra Sverige.

Mårdhunden hotar våra markhäckande fåglar genom att äta upp deras ungar och ägg. Ett nationellt bekämpningsprogram finns på plats för att hindra att den sprider sig. Även *minkens* framfart har ställt till med stor skada, bland annat för markhäckande fåglar i skärgården.

Vad gör Sverige och EU åt problemet?

Att ta tag i problemet i ett tidigt skede är betydligt billigare än att sätta in utrotningsåtgärder när invasiva främmande arter väl är etablerade. Både EU och Sverige fokuserar på förebyggande åtgärder som att informera och sprida kunskap om riskerna.

Enligt EU-förordning 1143/2014 är det förbjudet att importera invasiva främmande arter som är upptagna på EU-förteckningen. Arterna är också förbjudna att hålla, föda upp, transportera, släppa ut på marknaden, använda eller utbyta, tillåtas reproducera sig, växa eller odlas eller släppas ut i miljön. Alla EU-länder, inklusive Sverige, är skyldiga att övervaka att det inte kommer in nya invasiva främmande arter till EU. De invasiva främmande arter som redan fått fäste i ett land måste utrotas eller hållas under kontroll.

Det finns även en nationell förteckning över invasiva främmande arter enligt den svenska förordningen (2026:311) om invasiva främmande arter. Arterna som finns med på förteckningen omfattas av samma förbud som finns i EU-förordningen, med vissa undantag. För statliga myndigheter, kommuner och regioner gäller samma regler som för arterna på EU-förteckningen. Alla markägare och nyttjanderättshavare, både privata och offentliga, ska alltid vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra spridning av arterna från den egna fastigheten, om de har rätt att vidta sådana åtgärder.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret för Sveriges arbete mot invasiva främmande arter.

Länsstyrelserna är huvudansvariga för hantering och utrotning av invasiva främmande arter och för tillsyn av att lagar och regler följs.

Släpp inte ut invasiva
främmande arter i naturen!

Ta inte hem invasiva
främmande arter till Sverige!

Mer information om invasiva främmande arter och vilka arter som är förbjudna enligt EU-förordning 1143/2014 och den svenska förordningen (2026:311) om invasiva främmande arter hittar du på www.naturvardsverket.se och på www.havochvatten.se